

VI

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ІСТОРИЧНОЇ ДЕМОГРАФІЇ

ШЛЮБ І СІМ'Я У СЕРЕДОВИЩІ ПАРАФІЯЛЬНОГО ДУХОВЕНСТВА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XVIII СТОЛІТТЯ: СПРОБА АНАЛІЗУ ЗА МАТЕРІАЛАМИ СПОВІДНИХ РОЗПИСІВ

У статті аналізується структура сімей та досліджується інститут шлюбу у середовищі парафіяльного духовенства другої половини XVIII століття за матеріалами сповідних розписів на прикладі окремих парафій Пирятинської протопопії.

Ключові слова: історична демографія, сповідний розпис, структура сім'ї, шлюб.

В статтє анализируется структура семей и исследуется институт брака в среде парафиального духовенства второй половины XVIII века по материалам исповедных росписей на примере отдельных парафий Пирятинской протопопии.

Ключевые слова: историческая демография, исповедная роспись, структура семьи.

Дослідження соціальних структур традиційного суспільства Лівобережної України XVIII століття передбачає вивчення інституту шлюбу та сім'ї. Треба зазначити, що його структура не була сталою, а періодично змінювалася під дією природних, економічних та інших чинників, Зміни форм сімейної організації відбувалися як у всьому традиційному суспільстві, так і в окремих мікрогрупах. На характер таких змін впливали, зазвичай, особливості конкретної спільноти. Значний інтерес у цьому плані становлять особливості шлюбносімейних відносин у середовищі духовенства, адже саме ця група була наділена функцією контролю за функціонуванням цього інституту.

Перші спроби дослідження даної проблеми були здійснені ще наприкінці XIX століття. Так, історики церкви П. Знаменський та Є. Крижановський намагалися дослідити юридичні аспекти функціонування інституту сім'ї серед духовенства¹. Однак подальшого розвитку ця тема не набула. Упродовж усього радянського періоду, у зв'язку з богоборчою політикою влади, дослідження проблем, пов'язаних з релігією й церквою, мали здебільшого ідеологічний характер. В останні роки, з поширенням антропологічного підходу при вивченні соціальної історії, з'явився ряд нових робіт, у яких автори намагаються розглянути шлюб та родину з використанням сучасних історіографічних методик. Серед них можна виокремити дослідження Ю. Волошина, О. Сакала².

Зрозуміло, що запровадження таких методик неможливе без розширення джерельної бази. У першу чергу воно відбувається за

рахунок введення до наукового обігу матеріалів церковного обліку населення, одним із різновидів яких є сповідні розписи. У поле зору дослідників вони потрапили відносно недавно. Серед робіт, у яких аналізується можливість використання даного джерела, потрібно виділити дослідження В. Мордвінцева, О. Сакала, О. Романової³.

Сповідні розписи — це церковні книги, що фіксували відвідування парафіянами сповіді й причастя. Запроваджені на початку XVIII століття, як спосіб церковного контролю за мораллю парафіян, вони, вже на кінець 30-х років стали звичним явищем суспільного життя. Основний тягар ведення цих документів ліг на плечі парафіяльного духовенства. Відповідно до указу 1737 року запис парафіян проводився посімейно. Отже, інформація про шлюб та сім'ю, відображена в них, є доволі репрезентативною. Спираючись на матеріали сповідних розписів, спробуємо:

- проаналізувати можливості використання сповідних розписів при дослідженні інституту шлюбу та сім'ї в середовищі парохів;
- реконструювати структуру родин парафіяльних священиків;
- визначити шлюбний вік, вікову різницю та тривалість шлюбу в родинах священиків;
- простежити шлюбні стратегії парохів.

Основним джерелом нашого дослідження послужать сповідні розписи трьох парафій — сіл Грабарівка, Гурбинці та Харківці Пирятинської протопопії. Їхній вибір зумовлений наявністю хронологічного ряду, що охоплює

період з 1758 по 1797 роки, який дозволяє вирішити поставлені завдання. Зараз ці розписи зберігаються у 801-му фонді Державного архіву Полтавської області.

Села Грабарівка та Гурбинці розташовані на берегах р. Руда, правій притоці р. Удай, за шість кілометрів одне від одного та за двадцять п'ять кілометрів від містечка Пирятин. Село Харківці знаходиться на лівому березі Удаю, за одинадцять кілометрів від Пирятинна. У всіх трьох селах діяли парафіяльні церкви, названі на честь Святого Архистратига Михаїла (Михайлівські), священники яких підпорядковувалися Пирятинській протопопії Київської єпархії.

У 1758 році обов'язки парафіяльного священника в с. Грабарівці виконував Федір Данилов. Йому виповнилося сорок років, а його дружині Феодосії Іванівні — тридцять вісім. У родині було двоє дітей: тринадцятирічна Єфросинія та десятирічний Лук'ян⁴. Окрім них, в окремому дворі мешкала родина померлого священника Стефана Бакановича. Вона складалася з тридцятичотирирічної вдови, Євдокії Григорівни, та двох її синів: двадцятирічного Дмитра та дванадцятирічного Петра⁵. Таким чином, населеність цих домових спільнот становила 7 осіб.

Уже через десять років картина змінюється. У родині отця Федора з'явилася шестирічна дочка Ганна, а його син Лук'ян (20 р.) одружився на Насті (19 р.). У родині вдови також відбулися зміни: Дмитро за цей час одружився на старшій дочці отця Федора — Єфросинії. На момент перепису у них уже було двоє дітей — п'ятирічна Тетяна та трирічна Феодосія. Молодший син Петро залишився нежонатим⁶. Отже, населеність домових спільнот збільшилася до 11 осіб.

Наступний розпис, 1778 року, так само вказує на зміни в аналізованих родинах: о. Федір за цей час втратив дружину і значиться вдівцем. Він мешкав разом зі своїм сином-священником та невісткою. У їхній родині народився син Петро. Сім'я вдови-попаді знову змінилася. У старшого сина Дмитра, крім вище згадуваних дочок Тетяни та Феодосії, народилося ще два сини: Хома та Яків, а також донька Євдокія. Одружився й молодший син Петро, але дітей у його родині не було⁷. Отже, населеність цих домових спільнот продовжувала рости і становила 13 осіб.

Сповідний розпис 1787 року фіксує вже одне священницьке домогосподарство, що, воче-

видь, слід пов'язати зі смертю вдови-попаді та її старшого сина. Головою його став сорокарічний священник Лук'ян Федорів. Він, як і раніше, мешкав разом із дружиною Анастасією, але в їхній родині, окрім вище згадуваного десятирічного Петра, за цей час з'явилося ще дві доньки: восьмирічна Феодосія та п'ятирічна Гафійка. Його родина зросла ще й за рахунок сестри Єфросинії, яка залишилася вдовою. Разом із нею перейшли й її діти: двадцятирічна Феодосія, вісімнадцятирічний Хома, шістнадцятирічний Яків та дев'ятирічна Євдокія. Старшу дочку Тетяну на той час уже видали заміж за місцевого козака Йосипа Калениковича. Показово, що до цієї ж родини перейшли і Петро Баканович разом зі своєю дружиною Уляною⁸. Таким чином, населеність даної домової спільноти становила 12 осіб.

У с. Гурбинцях обов'язки парафіяльного священника у 1758 році виконував Сидір Марків. На момент укладання розпису йому виповнилося тридцять вісім років, а його дружині, Христині — тридцять один. У родині було п'ятеро дітей: чотирнадцятирічний Матвій, восьмирічний Федір, трирічний Кіндрат, десятирічна Варвара та дев'ятирічна Параска⁹. Отож, чисельність родини становила 7 осіб.

У 1768 році ситуація змінилася. На парафію був призначений ще один ієрей — тридцятишестирічний Василь Іваницький. Він мав двадцятидворічну дружину Марію і двох доньок: трирічну Марію та однорічну Ганну. В родині отця Сидора також відбулися зміни. Окрім вище згадуваних дітей, зафіксовано ще два сини, які народилися пізніше: восьмирічний Максим і чотирирічний Данило¹⁰. Отож, чисельність дітей у родині зросла до семи чоловік, а населеність домогосподарств до 13 осіб.

Станом на 1779 рік число священницьких домогосподарств зменшилося. Джерела фіксують лише родину Сидора Маркова. В її структурі на той час відбулися певні зміни, одружилися його старші сини. У старшого Матвія Сидоровича та його дружини Параски уже було двоє власних дітей: дев'ятирічний Іван і однорічна Тетяна. У другого сина Федора та його дружини Гафії було четверо дітей: восьмирічна Євдокія, семирічна Ганна, чотирирічний Іван і однорічний Петро. У цьому ж дворі записана й вдова померлого отця Василя — Марія разом із двома доньками — Марією та Ганною і сином Федором¹¹. Отже, населеність даного домогосподарства становила 16 осіб.

Позаяк жоден із синів Сидора Маркова не здобув спеціальної освіти, то по його смерті на парафію був призначений новий духівник. Ним у 1782 році став двадцятисемирічний Юхим Іванович Лебединський, одружений на вісімнадцятирічній Марії, старшій дочці покійного священика Іваницького. У подружжя на той час народилася дочка Домна. Разом із ними проживала й мати священика Єфросинія Іванівна та теща Марія Петрівна разом із дітьми Ганною та Федором. У цьому ж дворі мешкав зі своєю родиною й паламар Федір Марків. Його родина зросла за рахунок народження доньки Горпини¹². Таким чином, населеність даного домогосподарства становила 14 осіб.

Останній розпис XVIII століття, по цій парафії, датований 1797 роком, фіксує головою цього домогосподарства Юхима Лебединського. Воно складалося з панотця, його дружини і п'ятох дітей: шістнадцятирічної Домни, тринадцятирічного Карпа, восьмирічної Катерини, семирічного Максима та п'ятирічного Тимофія. Разом із ними проживала його мати Єфросинія Іванівна. У цьому ж домогосподарстві мешкав Федір Марків з дружиною та трьома синами: семирічним Корнієм, п'ятирічним Федором, трирічним Карпом. Він виконував обов'язки церковного дячка. Тут же проживав і його молодший брат Максим з дружиною Христіною та дітьми: п'ятирічною Олександрою та трирічною Софією¹³. Отже, населеність домогосподарства зросла до 17 осіб.

Обов'язки парафіяльного духівника в Харківцях виконував Андрій Костецький. 1758 року йому виповнилося тридцять п'ять років, він мав дружину, двадцятидворічну Ірину, і дворічну доньку Параску. Разом із ними мешкала й священикова теща — сорокатрирічна вдова Меланія Тимофіївна, разом із дітьми: п'ятнадцятирічною Марією, дванадцятирічною Мотроною, одинадцятирічною Тетяною, дев'ятирічною Домною та чотирирічним Миколою. В окремому дворі жила зі своїми дітьми вдова-попада Меланія Данилівна Ненадська. Дітей було троє: тридцятитрирічна вдова Марія з трьома своїми доньками Катериною, Тетяною та Марією, двадцятидворічний Петро та тринадцятирічна Ірина¹⁴. Населеність домогосподарств духовенства на той час становила 16 осіб.

Сповідний розпис 1768 року фіксує зміни, що відбулися як в керівництві парафії, так і в

складі родин. У сім'ї священика Андрія Костецького, окрім згаданої доньки, народилося ще троє дітей: Марфа, Іван і Євгенія. Разом із ним продовжувала проживати його теща з дітьми: Мотроною, Тетяною, Домною та Миколою. Слід зауважити, що Мотрона була заміжня, але разом зі своїм чоловіком Кіндратом жила в родині матері. Син попаді Меланії — Петро Ненадський став парохом і головою домогосподарства. Він жив разом із дружиною Тетяною та дочкою Мотроною. Разом із ними мешкали його мати — Меланія Данилівна та молодша сестра Ірина¹⁵. Отож населеність домогосподарства в цей час становила вже 17 осіб.

Станом на 1781 рік число священицьких домогосподарств не змінилося. Головою одного з них залишався отець Андрій, але число домочадців у ньому змінилося у зв'язку з народженням синів: Максима й Антона та виходом із двору зятя з сестрою. На чолі другого домогосподарства так само був отець Петро. Чисельність його родини зменшилася у зв'язку з можливим заміжжям сестри Ірини¹⁶. Отож населеність даних домогосподарств становила 14 осіб.

Ситуація в родині Петра Ненадського залишалася незмінною до кінця досліджуваного нами періоду. Зате в родині Костецьких вона змінилася вже в 1782 році, коли помер отець Андрій¹⁷. Сповідний розпис 1789 року фіксує у родині п'ятдесятидворічної вдови Ірини Костецької трьох синів Івана, Максима та Антона. Разом із ними проживає ще й чоловік старшої дочки Параски Климентій Пивоваров¹⁸. Загалом на цей рік населеність обох домогосподарств становила 13 осіб.

Таким чином, населеність домогосподарств священиків була доволі високою. Це співпадає з показниками, отриманими іншими дослідниками. Наприклад, О. Сакало подає дані середньої населеності родин священиків у межах від 11,5 до 12 осіб по селу Митченки тієї ж протопопії¹⁹. Крім того, слід зауважити, що чисельність мешканців домогосподарств не була сталою. Так, у парафії села Грабарівка спостерігаємо зростання населеності із 7 осіб у 1758 році до 12-ти у 1787-му. У парафії села Гурбинці бачимо аналогічний процес із 7 осіб у 1758 році до 17-ти у 1797-му. Натомість, у парафії села Харківці спостерігаємо певне зниження цього показника з 16 осіб у 1758 році до 13-ти у 1789-му. Процес збільшення членів домогосподарства відбувався головним

чином шляхом природного приросту. Хоча в окремих випадках він ставав наслідком об'єднання різних сімей, пов'язаних спільною професійною діяльністю. Прикладом цього можуть слугувати родини Сидора Маркова та Єфима Лебединського в Гурбинцях.

Очевидно, що аналіз родин парафіяльного духовенства буде неповним без з'ясування їхньої структури. З цією метою звернемося до класифікації сімейних структур запропонованої британським дослідником П. Ласлеттом. Він виділив три основні типи сімей:

- простий (нуклеарний) сімейне домогосподарство, що складається з однієї шлюбної пари з дітьми чи без них;
- розширений, у якому, крім членів сім'ї, живе ще хтось з родичів, які не утворюють шлюбних пар;
- складний (мультифокальний) як поєднання кількох простих сімей²⁰.

Отже, на прикладі села Грабарівка бачимо, що у 1758 році обидві родини священників належали до простого типу і склалися з батьків та неодружених дітей, як у випадку з сім'єю Данилова, або ж із вдови та її неодружених дітей, як у випадку з сім'єю Бакановичів. В подальшому, у 1768 році, обидві родини, в результаті одруження старших дітей, набувають ознак розширеного типу. Крім того, вони ще й породичалися між собою. Наслідком такого кроку стало подальше об'єднання родин у рамках одного домогосподарства, що призвело до утворення складного типу сім'ї, яка об'єднала три нуклеарні.

Священницькі родини села Гурбинці демонструють аналогічну картину з тією різницею, що тут одна з них — родина Іваницьких, із самого початку була складною. Вона включала, крім сім'ї отця Василя, ще й родини його матері та тещі. Натомість родину Сидора Маркова слід віднести до простого типу, бо складалася вона лише з батьків та дітей. У подальшому, з 1779 року, спостерігаємо процес перетворення родини Маркових на складну через одруження старших дітей та прийняття у родину вдови Ірини Іваницької разом із дітьми. Родина продовжує залишатися складною і в подальшому з тією лише різницею, що з 1782 року змінюється її голова та відбувається перерозподіл ролей. Новопризначений парох, Єфим Лебединський, родичається з сім'єю вдови Іваницької, а діти Сидора Маркова живуть у домогосподарстві, виконуючи обов'язки церковнослужителів.

Обидві священницькі родини (Костецьких та Ненадських) села Харківці, за матеріалами розпису 1758 року, можна віднести до розширеного типу. Пізніше сім'я Костецьких перетворюється на складну, після того, як його зовиця вийшла заміж і її чоловік теж оселився у цій родині. У родині Петра Ненадського змін не відбулося, і її, як і раніше, слід відносити до розширеного типу. Згодом, за даними 1781 року, родина Костецьких перетворилася на просту. На той час теща отця Андрія померла, а її діти, очевидно, створили свої сім'ї й відділилися. В структурі родини о. Петра й надалі змін не відбувалося. А родина Костецьких, станом на 1789 рік, знову змінилася й перетворилася на складну. Це сталося внаслідок одруження дітей отця Андрія, хоча його самого на той час вже не було в живих.

Таким чином, можемо констатувати, що структура досліджуваних нами сімей не була сталою і зазнавала трансформацій. Проте в усіх описаних змінах простежується тенденція до створення складного типу сім'ї. Такий факт підтверджує точку зору про переважання на території Східної Європи загалом та Гетьманщини зокрема складного типу сім'ї. У середовищі парафіяльного духовенства, окрім традиційних чинників, які обумовлювали такі процеси, важливу роль, можливо, відігравали й суто меркантильні інтереси — прагнення зберегти парафію в руках родини.

Розуміння структури сім'ї, на нашу думку, буде неповним без аналізу інституту шлюбу, як головного фактора творення сім'ї у традиційному суспільстві. Розрахунок шлюбного віку будемо проводити з розрахунку віку старшої дитини, зазначеної в документах, мінус один рік. Наприклад, у 1758 році о. Федору Данилову виповнилося сорок, його дружині, Феодосії Іванівні, тридцять вісім, їхній старшій доньці Єфросинії тринадцять. Таким чином, відповідно до наших підрахунків, одружилися вони близько 1744 року, тобто у віці двадцяти шести та двадцяти чотирьох років. Отже, розрахунки, на прикладі родини священника в селі Грабарівка, засвідчують, що вік заміжжя для дружин та дочок священників коливався в межах від шістнадцяти до двадцяти п'яти років. Для чоловіків же шлюбний вік у даному випадку коливається в межах від двадцяти до двадцяти шести років. Це відповідає пересічному шлюбному віку XVIII століття, прийнятому на території Гетьманщини²¹. Вікова різниця в усіх сім'ях даної родини

складалася на користь чоловіків, але вона не перевищує двох років. Заявлені джерела, на жаль, не дозволяють простежити соціальний статус наречених священицьких синів. Хоча сумнівно, щоб вони шукали собі партнерів поза межами власного соціуму. Що ж стосується чоловіків, за яких віддавали попівен, то походили вони з сімей козаків чи духовенства, що зайвий раз свідчить про відсутність станової замкнутості у цьому середовищі.

Дослідження родини Маркових у селі Гурбинцях дає підстави твердити, що: поперше, спостерігається тенденція зростання шлюбного віку для чоловіків у родині, а саме: Федір одружився в двадцять років, Кіндрат у двадцять шість, а Максим аж у двадцять вісім. Оскільки жоден із них не мав спеціальної освіти, тобто не витрачав роки на навчання, таке явище можна роз'яснити суто матеріальними факторами. Земельні наділи, якими володіли родини священиків, були обмежені, й це ставало суттєвим регулятором шлюбного віку на користь старшого у родині. Проте й тут, як і в попередньому випадку, різниця в віці між подружжям невелика, від двох до трьох років. По-друге, саме тим же бажанням забезпечити дітям шматок хліба можна розтлумачити відсутність станових обмежень серед духовенства при виборі чоловіка для своїх доньок. Однак і тут варто зауважити, що попівен видавали заміж все-таки за козаків, а не за посполитих. Поряд з цим у родині Василя Іваницького спостерігається суттєва вікова різниця між подружжям (йому тридцять три, їй вісімнадцять)²². Цей приклад дозволяє висловити припущення, що така різниця була нормальною для родин, у яких священик торував собі дорогу до парафії через навчання в Академії. Показово, що старша дочка отця Василя, Марія, також була віддана заміж шістнадцятирічною за нового, двадцятирічного, духівника, призначеного в парафію по смерті її батька²³.

Дослідження шлюбного віку та вікової різниці у родинях священиків села Харківці дають схожі результати. Так, у родинях Андрія Костецького та Петра Ненадського спостерігається суттєва вікова різниця (чотирнадцять і десять років відповідно)²⁴. У родині ж сина отця Андрія, Максима, ця розбіжність становила вісім років²⁵. Можливо, й тут, як і у випадку з родинями Іваницьких та Лебединських, маємо справу зі збільшенням шлюбного

віку для чоловіків та зростанням вікової різниці у сім'ях, пов'язану зі здобуттям освіти синами священиків.

Таким чином, підсумовуючи вищесказане, доходимо наступних висновків. Сповідні розписи містять достатній інформативний матеріал для дослідження інституту шлюбу та сім'ї в середовищі парафіяльного духовенства. Дослідження показало, що в структурі сімей парафіяльного духовенства переважав складний тип родини, характерний для Гетьманщини. Населеність домових спільнот, цього соціального прошарку, була високою в межах від 7 осіб у 1758 році до 12–17-ти у 1797-му. Це збігається з результатами розробок, проведених іншими науковцями.

Проведений аналіз показав, що шлюбний вік, у даній соціальній групі, коливався в проміжках шістнадцяти — двадцяти п'яти років для жінок та двадцяти — тридцяти років для чоловіків. Причому, можемо припустити, що більш пізній вік одруження у чоловіків міг бути пов'язаним як із матеріальним станом у родині, так із необхідністю здобуття освіти, яка б могла забезпечити місце на парафії, а отже, й засоби для утримання родини. В останньому випадку спостерігається суттєва вікова різниця між нареченим та нареченою. В усіх же інших випадках така різниця не перевищує двох — трьох років. На жаль, хронологічне забезпечення сповідних розписів не завжди дає можливість простежити тривалість шлюбу, але в тих випадках, де це можливо, вона становить близько тридцяти років. Встановлення цієї категорії є важливим, оскільки, на відміну від своїх парафіян, священики за церковними канонами могли укладати лише один шлюб. Ще однією особливістю шлюбності цієї категорії населення було те, що одруження, крім вікових та матеріальних чинників, було зумовлено суто професійними, наприклад надання парафії чи заняття якоїсь церковної посади тісно пов'язувалося з сімейним статусом. У зв'язку з цим бачимо непоодинокі приклади, коли вдови померлих священиків віддають своїх дочок заміж за новопризначених парохів. Така політика є цілком зрозумілою в умовах домінування натурального господарства. Поряд із цим, у середовищі самого духовенства, не простежується тенденцій до обособлення шляхом укладання шлюбів лише в своїй соціальній групі. Цей факт можна пояснити як відносною малочисельністю даної групи,

так і суто матеріальними міркуваннями. Не варто виключати також і того, що тісно пов'язані зі своїми парафіянами і багато в чому залежні від них, священики не відділяли

себе від основної маси населення. Хоча, слід таки наголосити, що родичалися священики передовсім з представниками козацького стану.

Джерела та література

- 1 *Знаменский П.* Приходское духовенство в России со времен реформы Петра. — Казань. 1873. *Крыжановский Е.* Очерки быта южнорусского сельского духовенства в XVIII веке — К.: 1890. — Т. I.
- 2 *Волошин Ю.* Структура сім'ї в поселеннях росіян-старообрядців Малоросії XVIII ст. (на прикладі слободи Демянки Топальської сотні Стародубського полку) // *Історична пам'ять.* — 2005. — № 1–2. — С. 64–83. *Сакало О.* Домогосподарство сільського населення Гетьманщини другої половини XVIII ст.: деякі історико-демографічні аспекти (на прикладі села Ведмеже Роменської сотні Лубенського полку) // *Краєзнавство.* — 2008. — № 1–4. — С. 168–174.
- 3 *Мордвінцев В.* Сповідальні книги // *Київська старовина.* — 1995. — № 3. — С. 84–86. *Романова О.* Сповідальні книги Київської митрополії XVIII ст. як спосіб церковного контролю за мораллю парафіян // *Український історичний журнал.* — 2008. — № 4. — С. 122–148. *Сакало О.* Сповідний розпис як джерело дослідження форм сімейної організації // *Історія релігії в Україні: Науковий щорічник.* 2007. — Кн. I. — Л., 2007. — С. 781–786.
- 4 Державний архів Полтавської області (далі ДАПО) — Ф.801. — Оп.1. — Спр.7. — Арк.1.
- 5 Там само. — Арк.1.
- 6 ДАПО — Ф.801. — Оп.1. — Спр.202. — Арк.1.
- 7 ДАПО — Ф.801. — Оп.1. — Спр.575. — Арк.1.
- 8 ДАПО — Ф.801. — Оп.1. — Спр.892. — Арк.1.
- 9 ДАПО — Ф.801. — Оп.1. — Спр.9. — Арк.1.
- 10 ДАПО — Ф.801. — Оп.1. — Спр.203. — Арк.1.
- 11 ДАПО — Ф.801. — Оп.1. — Спр.628. — Арк.1.
- 12 ДАПО — Ф.801. — Оп.1. — Спр.736. — Арк.1.
- 13 ДАПО — Ф.801. — Оп.1. — Спр.1293. — Арк.58.
- 14 ДАПО — Ф.801. — Оп.1. — Спр.17. — Арк.1.
- 15 ДАПО — Ф.801. — Оп.1. — Спр.229. — Арк.1.
- 16 ДАПО — Ф.801. — Оп.1. — Спр.712. — Арк.32.
- 17 ДАПО — Ф.801. — Оп.1. — Спр.743. — Арк.1.
- 18 ДАПО — Ф.801. — Оп.1. — Спр.998. — Арк.33.
- 19 *Сакало О.* Домогосподарство сільського населення Гетьманщини другої половини XVIII ст.: деякі історико-демографічні аспекти (на прикладі села Ведмеже Роменської сотні Лубенського полку) // *Краєзнавство.* — 2008. — № 1–4. — С. 168–174.
- 20 *Ласлетт П.* Семья и домохозяйство: исторический подход // *Брачность, рождаемость, семья за три века: Сб. статей / Под ред. А. Г. Вишневого и И. С. Кона.* — М.: Статистика, 1979. — С. 132–157.
- 21 *Волошин Ю. В.* Розкольницькі слободи на території Північної Гетьманщини у XVIII столітті (історико-демографічний аспект). — Полтава: АСМІ, 2005.
- 22 ДАПО — Ф.801. — Оп.1. — Спр.57. — Арк.1.
- 23 ДАПО — Ф.801. — Оп.1. — Спр.736. — Арк.1.
- 24 ДАПО — Ф.801. — Оп.1. — Спр.439. — Арк.1.
- 25 ДАПО — Ф.801. — Оп.1. — Спр.1375. — Арк.1.

Vitaliy Dmytrenko

**Marriage and family in environment of priests of the second half of XVIII century:
endeavour analyses on the basis of confession register
(the example of Pyriytynskoïy protopopii)**

In the article analyses the family structure and marriage in environment of priests of the second half of XVIII century on the basis of confession books on the territory Pyriytynskoïy protopopii.

Key words: *Historical demography, confession register, family structure, marriage.*

